

Частина перша
Світанок нового дня

Вона сиділа край столу біля розчиненого в літню спеку вікна. Невеличка, тендітна, згорблена роками, змучена нещастями та роботою жінка. Зморшки проорали обличчя, лягли тягарем на повіки, залишили слід часу на чолі, проте зберегли витонченість рис, плавність ліній та відгосок колишньої краси. Краси не так досконалої фізично, бо така врода зникає першою, а тієї особливої краси, яка гармонійно поєднується зі внутрішнім світом, а тому зостається з людиною надовго. У цій старшій пані ще й досі вгадувалась ота молода і вродлива жінка, якою пані Ірена була колись. Залишилася така ж, як раніше, виразність погляду, худорлявість статури і дедікатність рис обличчя. Тільки волосся біле-біле, ніби засипане снігом. Уже й не зрозумієш, якого кольору було раніше. Сивина, неначе пелена прожитих років, відсвітила сріблом, проте пані Ірена ще й зараз вирізнялася тією особливою красою, яку людині дарує гарне виховання, внутрішня інтелігентність і повага до себе та інших. Про таких кажуть: обличчя в старості немовби світиться зсередини. Заирнеш у вицвілі від

часу очі, а в них стільки мудрості, доброти та розуміння чогось такого глибокого, важливого та справжнього, чого й торкнутися дається не кожній людині за життя. Воно набувається лише з досвідом гірких утрат, кількістю прожитих трагедій і з умінням попри всі нещастя, біди та розчарування зостатися справжньою людиною та зберегти в собі світло доброї радості від усвідомлення того, що просто живеш на землі. Ця набута з віком здатність цінувати найпростіші речі дається далєбі не всім і не завжди, проте якщо вже дається, то залишається з людиною до кінця днів. Не втрачається навіть тоді, коли відмовляє пам'ять, тане фізична сила і людина потроху згасає. З відліком прожитих років назовні виходить тамована десь на споді серця справжня суть людини, опадають маски, оголюються емоції, стають виразними внутрішні мотиви вчинків і ставлення до життя й до оточення зокрема. Напевно саме тому багато людей з віком робляться прикрими, дратівливими, докучають рідним, сваряться з сусідами, бурчать у транспорті. Вони невдоволені владою або ж обставинами життям, шукають приводів для сварки, нарікають на всіх та на все довкола, і лише світлі люди зостаються такими ж доброзичливими навіть тоді, коли старіють і стають безпорадними та фізично залежними від інших.

Ірена замислено глянула на свої спрацьовані руки. Доля далеко не завжди була милосердною до неї, часто ламала випробуваннями та бідами, забирала найдорожчих, гірко розчаровувала, проте назвати себе нещасною пані Ірена теж не могла. Не тільки вистояла в моменти, коли надломлювалися не лише слабкі жінки, але навіть найсильніші чоловіки, не лише боролася з обставинами та трагічними ситуаціями, але й не раз і не двічі почувалася найщасливішою на землі жінкою.

Ірена ледь усміхнулась, і зморшки немов розгладилися, а обличчя помолодшало. Навіть зараз не вважала себе нещасною, а мала ясне відчуття, що не тільки гідно прожила життя, але ні про що не жалкує в ньому. І зовсім не тому, що все аж так добре у неї складалося. Просто в якийсь момент вона зрозуміла, що людина не всесильна, а життя іноді ставить у такі ситуації та обставини, які неможливо подолати силою волі чи впертим характером. Тоді найвищим героїзмом є не боротьба, не сила, не міць опору, а вміння змиритися з неминучим, прийняти ситуацію такою, якою вона є, та зрозуміти, що не все піддається контролю. Іноді важливіше пережити найскладніші моменти так, щоби потім залишалася не лише здатність боротися, але й саме бажання жити. Навіть не знала, чи їй справді вдалося так прожити. Роки проминули, ніби гойдалка: то вгору до неба, то донизу на самісіньке дно, проте як би там не було, але дожила до глибокої старості, а це судилося не кожній людині. Зрештою, життя ніколи не буває ідеальним чи безхмарним. Одночасно вміщує у собі і найбільший смуток, і найдужчу радість. А найдивніше те, що не встигнеш роззирнутися, а воно вже й добігає до краю. Зараз і сама не розуміла, коли проминули всі ці роки. Щасливе дитинство, трагічна юність, роки зрілості... Роки висипалися, як пісок крізь пальці. Не залишилося й сліду.

З кожним перебутим днем життя невблаганно хилилося до краю, і на це не було ради. З роками старість дедалі сильніше пригинала Ірену до землі, відбирала здоров'я, гнітила нездужанням, проте не могла здолати остаточно. Голова була все ще ясна, а думки розсудливі. От тільки те, що було в дитинстві та юності, згадується значно виразніше та чіткіше, аніж те, що було зовсім нещодавно. Де поклала окуляри чи ключі, геть вивітряється з пам'яті, а картини

минулого такі ясні та яскраві, ніби це відбувалося вчора, а не шістдесят-сімдесят років тому. Навіть запахи та барви з далекого минулого пригадуються настільки чітко, що їй не треба напружувати пам'ять, а от що має купити в крамниці чи в аптеці — те геть не тримається голови. А ще тіло підводить дедалі частіше. Тягар прожитих років тисне донизу фізичним болем, нездужанням та втомою так сильно, що стає важко переставляти ноги й доводиться шукати опертя.

Пані Ірена тихенько зітхнула і перевела погляд убік. До бильця крісла прихилений ціпок із відполірованим від довгого вжитку руків'ям. Тепер він незмінний супутник у її самотніх прогулянках Львовом. Ноги погано слухаються, і їй важко мандрувати околицями. Доводиться обмежуватися найближчими вуличками середмістя. А взимку, їй узагалі, — виходити з дому хіба в крамницю, церкву та бібліотеку. На превеликий жаль, на довгі чотири чи й п'ять місяців зимової негоди її життя зводиться до найнеобхіднішого: купівлі їжі та ліків, літургії в найближчій церкві Матері Божої Неустанної Помочі¹ та до книжок, без яких узагалі не уявляє собі життя о будь-якій порі року. Навіть зараз, у цю пообідню спеку, перед пані Іреною розгорнута посередині книжка, а на носі зручно прилаштувалися старенькі окуляри в тонкій металевій оправі. Книжку сьогодні зранку принесла з бібліотеки на Мулярській, виклала на столик і насилу дочекалася моменту, коли нарешті можна буде присісти та почитати її. Тепер, коли фізичний простір існування Ірени звузився до найближчих вуличок та власного помешкання, вона, завдяки читанню, все ще може подум-

¹ Церква Матері Божої Неустанної Помочі — греко-католицький храм у Львові, колишній костел Марії Сніжної. Один із найдавніших храмів міста. (Тут і далі прим. авт.)